

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री कल्याण श्रेष्ठ
माननीय न्यायाधीश श्री दीपकराज जोशी

आदेश

०७०-WO-०२३७

विषय : उत्प्रेषणसमेत ।

नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माक्सवादी-लेनीनवादी) केन्द्रीय कमिटीको तर्फबाट
अधिकारप्राप्त केन्द्रीय कमिटी सदस्य देउमान सम्बाहाङ्गफे१ } रिट निवेदक

विरुद्ध

निर्वाचन आयोग, बहादुर भवन, काठमाडौं१ }
नेपाल मजदुर किसान पार्टी, केन्द्रीय कार्यालय, भक्तपुर१ } विपक्षी

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३२, १०७(२) बमोजिम यस अदालतको
असाधारण अधिकारक्षेत्रअन्तर्गत दायर हुन आएको प्रस्तुत रिट निवेदनको संक्षिप्त तथ्य एवं
आदेश यस प्रकार छ :

रिट निवेदन व्यहोरा :

निवेदक नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माक्सवादी-लेनीनवादी) हँसिया-तारा चुनाव चिन्ह
अधिकार संरक्षित भएको राष्ट्रिय मान्यता प्राप्त राजनीतिक पार्टी हो । यो पार्टी
संविधानसभाको अर्को निर्वाचनमा भाग लिन तयार भएको मान्यता प्राप्त राजनीतिक दल हो ।

विगत २०६४/१२/२८ मा सम्पन्न भएको संविधानसभाको निर्वाचनको दल दर्ताको
क्रमअनुसार दिइएको मान्यता र दल दर्ताको क्रमअनुसार नै मतपत्रमा चुनाव चिन्ह राखिएको
थियो । निवेदक पार्टीले दल दर्ता गर्दा (मिति २०७०/१/१७) विपक्षी आयोगमा क्रम नम्बर ५

मा दल दर्ता गरेकोले सोहीअनुसार मतपत्रमा चुनाव चिन्ह राखिने परम्परालाई मान्यता दिन्छ भन्ने कुरामा विश्वस्त थियौं । विपक्षीले मिति २०७०/४/९ मा निर्वाचन प्रयोजनका लागि राजनीतिक दल दर्ता गर्ने सम्बन्धमा आयोगबाट भएको निर्णयको क्रमसंख्या ५ मा नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माक्सवादी-लेनीनवादी) को चुनाव चिन्ह हँसिया-तारा राख्नु पर्नेमा सो ठाउँमा नेपाल मजदुर किसान पार्टीको चुनाव चिन्ह मादल राख्ने निर्णय भएको रहेछ । उक्त निर्णयपछि निवेदक पार्टी दल दर्ता नम्बर ५ मा नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माक्सवादी लेनीनवादी) को चुनाव चिन्ह हँसिया-तारा राख्नु पर्नेमा निवेदक नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माक्सवादी-लेनीनवादी) को चुनाव चिन्ह हँसिया-तारालाई क्रमसंख्या १० मा राखिएकोले उक्त गरिएको कार्य बदर गर्ने अन्य कुनै प्रभावकारी कानूनी उपचार विद्यमान नभएकोले सम्मानित अदालतको असाधारण क्षेत्राधिकारभित्र आएका छौं ।

२०६४/१२/२८ मा सम्पन्न संविधानसभाको निर्वाचनमा दल दर्ताको निवेदनको क्रमअनुसार दल दर्ताको मान्यता दिइएको र सोही दल दर्ताको नम्बरअनुसार नै मतपत्रमा पार्टीको नाम र निर्वाचन चिन्ह राखिएकोमा संविधानसभाको अर्को निर्वाचन पनि फरक उद्देश्य नभई एकै उद्देश्यका लागि दोस्रो पटक हुने निर्वाचनमा पनि सोही परम्परा र रीतिलाई विपक्षी निर्वाचन आयोगले अनुसरण गर्नुपर्नेमा सो नगरी दर्ता नम्बर ५ मा निवेदक नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माक्सवादी-लेनीनवादी) को चुनाव चिन्ह हँसिया-तारा राख्नु पर्नेमा ५ स्थान पछाडि १० मा राखी दल दर्ताको ५ मा भएको निवेदक पार्टीको स्थानमा अन्य कुनै दर्ता नम्बर भएको विपक्षी नेपाल मजदुर किसान पार्टीको चुनाव चिन्ह मादल राख्नु विपक्षी निकायको वदनियतपूर्णकार्य हो । नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माक्सवादी-लेनीनवादी) को चुनाव चिन्ह हँसिया-तारालाई मतपत्रको क्रमसंख्या १० नम्बरमा र नेपाल मजदुर किसान पार्टीको चुनाव चिन्ह मादललाई क्रमसंख्या ५ मा राख्नु पर्ने हुनै विवेकसम्मत कार्य र कानूनी आधार देखिँदैन ।

निर्वाचन प्रयोजनका लागि जुन क्रमले दल दर्ता भएको छ त्यस क्रमलाई नै आधार मानी मतपत्रमा सोही क्रमले निर्वाचन चिन्ह राख्नु सबैका लागि चित्त बुझ्ने र जो पहिला आउँछ उसैको क्रमसंख्या अगाडि हुन्छ भन्ने मान्यताको अनुकूल हुन्छ । यसरी भइरहेको यो मान्यतालाई परिवर्तन गर्न मिल्दैन । निर्वाचन चिन्ह निर्धारण गर्ने संविधानसभाको पहिलो निर्वाचनको र मिति २०७०/४/९ को फाइल भिकाई हेरेमा प्रष्ट हुन्छ ।

तसर्थ विपक्षी निकायको कार्यले निवेदक पार्टीको नेपालको अन्तरिम संविधानको धारा १२(३)घ, धारा १३(१) र धारा १९ को हकसमेत हनन भएकोले धारा ३२ र १०७(२) बमोजिम उत्प्रेषणको आदेश जारी गरी विपक्षी निर्वाचन आयोगको २०७०/४/९ को निर्णयको क्रमसंख्या ५ मा नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माक्सवादी-लेनीनवादी) को दल दर्ता भएको सोही ठाउँमा निवेदक पार्टीको नाम र निर्वाचन चिन्ह हँसिया-तारा राख्नु भन्ने परमादेशको आदेश वा अन्य जो चाहिने आज्ञा/आदेश वा पूर्जा जारी गरिपाउँ । साथै निवेदक नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माक्सवादी-लेनीनवादी) ले दल दर्ता क्रमसंख्या ५ मा गरेकोले निवेदक दल नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माक्सवादी-लेनीनवादी) लाई क्रमसंख्या ५मा राख्नु र सोही दल दर्ताको क्रमको आधारमा मतपत्रमा निर्वाचन चिन्ह हँसिया-तारा राख्नु भन्ने विपक्षी निर्वाचन आयोगका नाममा सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०४९ को नियम ४१ बमोजिम अन्तरिम आदेशसमेत जारी गरिपाउँ भन्ने समेत ब्यहोराको निवेदन पत्र ।

यस अदालतबाट भएको प्रारम्भिक आदेश :

यसमा के कसो भएको हो ? निवेदकको मागबमोजिमको आदेश किन जारी हुन नपर्ने हो ? आदेश जारी हुनु नपर्ने आधार र कारण भए यो आदेश प्राप्त भएका मितिले बाटाका म्यादबाहेक १५ दिनभित्र लिखित जवाफ पठाउनु भनी विपक्षी नं. १ को हकमा महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमार्फत र विपक्षी नं. २ को हकमा आफै वा आफ्नो कानूनबमोजिमको प्रतिनिधिमार्फत लिखित जवाफ पठाउनु भनी यो आदेश र प्रस्तुत रिट निवेदनको प्रतिलिपिसमेत साथै राखी विपक्षीहरुलाई सूचना पठाई त्यसको बोधार्थ महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयलाई दिई लिखित जवाफ प्राप्त भएपछि वा अवधि व्यतित भएपछि नियमबमोजिम पेश गर्नु ।

साथै नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माले) को राजनैतिक दल दर्ताको निवेदन सि.नं. ५ मा दर्ता भएको देखिन आउँछ तर विपक्षी निर्वाचन आयोगको मिति २०७०/४/९ को निर्णयअनुसार नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माक्सवादी-लेनीनवादी) को नाम क्रमसंख्या १० मा उल्लेख भई सो पार्टीलाई हँसिया र तारा निर्वाचन चिन्ह प्रदान गरेको देखिन आयो । यसरी राजनैतिक दल दर्ताको सि.नं. को आधारमा नै क्रमसंख्या ५ मा निवेदक नेकपा (माले) को नाम समावेश गर्नुपर्नेमा सो नगरी क्रमसंख्या १० मा राखेको कारण र आधार प्रष्ट नखुलेको अवस्थामा यस सम्बन्धमा निर्वाचन आयोगबाट मिति २०७०/४/९ मा गरेको निर्णय

पुनरावलोकन गरी क्रमसंख्या मिलान नगरेसम्म उक्त मिति २०७०/४/९ को निर्णयबमोजिम दलहरुको क्रमसंख्या यथावत रुपमा कायम राख्न नमिल्ने र क्रमसंख्या बाभिन गएको अवस्थामा समेत परिस्थिति भिन्न हुन सक्ने हुँदा विपक्षी निर्वाचन आयोगबाट पुनरावलोकन गरी क्रमसंख्या नमिलाएसम्म यस अदालतबाट ०७०-WO-०१८५ को यसै विषयको मुद्दामा भएको आदेशबमोजिम राजनैतिक दल दर्तासम्बन्धी सि.नं. नराखी उक्त मिति २०७०/४/९ को फरक क्रमसंख्या उल्लेख गरेको निर्णयको आधारमा तत्काल कुनै काम कारवाही अगाडि नबढाउनु भनी विपक्षी निर्वाचन आयोगको नाममा सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०४९ को नियम ४१(१) बमोजिम अन्तरिम आदेश जारी गरिएको छ । आदेशको जानकारी विपक्षीलाई दिनु साथै ०७०-WO-०१८५ को रिट निवेदन साथै राखी पेश गर्नु भन्ने यस अदालत एक न्यायाधीशको इजलासबाट भएको आदेश ।

विपक्षीबाट प्रस्तुत लिखित जवाफ व्यहोरा :

निर्वाचन प्रयोजनको लागि निर्वाचन आयोगबाट मान्यता प्राप्त गर्न चाहने प्रत्येक राजनीतिक दलले निर्वाचन आयोगद्वारा निर्धारण गरिएको कार्यविधि पुरा गरी निर्वाचन आयोगमा दल दर्ता गराउनु पर्ने प्रावधान नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा १४२ ले गरेको छ । सोहीबमोजिम आयोगले सूचना प्रकाशित गरेको समयावधिभित्र १३९ वटा राजनीतिक दलहरुले दर्ता गराएकोमा नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माक्सवादी-लेनीनवादी) राजनीतिक दल ५ नं. मा रहेको हो । दल दर्ताको लागि आवश्यक पर्ने नपुग कागजातहरु उक्त दलले भन्दा अन्य दलहरुले छिटो बुझाएको हुँदा १० नं. मा पर्न गएको हो तर मतपत्रमा उक्त दलको क्रमसंख्या ५ नं. मा रहेको व्यहोरा अनुरोध गर्दछ । अतः मतपत्रमा उक्त दलको क्रमसंख्या ५ नं.मा रहेको हुँदा रिट निवेदन औचित्यहीन भएकोले खारेज गरिपाउँ भन्ने समेत व्यहोराको निर्वाचन आयोगको तर्फबाट परेको लिखित जवाफ ।

यस अदालतको आदेश :

नियमबमोजिम साप्ताहिक एवं दैनिक पेशी सूचीमा चढी पेश हुन आएको प्रस्तुत निवेदनको मिसिल संलग्न कागज प्रमाणहरुको अध्ययन गरी विपक्षी निर्वाचन आयोगका तर्फबाट उपस्थित विद्वान् उपन्यायाधिवक्ता श्री खेमराज ज्ञवालीले निवेदक नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माक्सवादी-लेनीनवादी) को चुनाव चिन्ह हँसिया-तारा मतपत्रको क्रमसंख्या ५ नं. मा राखी मतपत्र छापिएको र सोही आधारबाट मिति २०७०/८/४ मा संविधानसभा सदस्य

निर्वाचन सम्पन्न भइसकेकाले निवेदन मागबमोजिमको आदेश जारी हुने अवस्था छैन, रिट निवेदन खारेज गरिपाउँ भनी गर्नुभएको बहससमेत सुनी निवेदन मागबमोजिमको आदेश जारी हुने हो होइन, सोही विषयमा निर्णय दिनुपरेको छ ।

यसमा निवेदक नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माक्सवादी-लेनीनवादी) ले संविधानसभा सदस्य निर्वाचन प्रयोजनका लागि निर्वाचन आयोगमा क्रमसंख्या ५ मा आफ्नो दल दर्ता गरेकोमा निर्वाचन आयोगबाट दल दर्ताको क्रमानुसार क्रमसंख्या ५ मा चुनाव चिन्ह हँसिया-तारा नराखी नेपाल मजदुर किसान पार्टीको चुनाव चिन्ह मादल राखेकाले दल दर्ताको क्रमअनुसारनै मतपत्रको क्रमसंख्या ५ मा हँसिया-तारा चुनाव चिन्ह राखी पाउँ भन्ने समेतको निवेदन माग भएकोमा विपक्षी निर्वाचन आयोगका तर्फबाट पेश भएको लिखित जवाफमा आयोगले दल दर्ताको लागि प्रकाशित गरेको सूचनाको समयावधिभित्र निवेदकले आफ्नो दल दर्ता गराउँदा क्रमसंख्या ५ मा दर्ता भएको र पछि आवश्यक अन्य कागजात पेश गर्ने क्रममा उक्त दल १० नं. मा परेपनि क्रमसंख्या ५ नं. मै सो दलको चुनाव चिन्ह रहेकाले निवेदन खारेज गरिपाउँ भन्ने उल्लेख गरेको देखिन्छ ।

निर्वाचन आयोगको तर्फबाट प्रस्तुत लिखित जवाफमा दल दर्ताको क्रमानुसार नै क्रमसंख्या नं. ५ मा निवेदक नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माक्सवादी-लेनीनवादी) को संविधानसभा निर्वाचनका लागि चुनाव चिन्ह हसिया-तारा निर्वाचन चिन्ह दिएको भन्ने उल्लेख भएको देखिन्छ । त्यसैगरी निर्वाचन आयोगका तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री खेमराज ज्ञवालीले बहसको क्रममा निर्वाचन आयोगले मिति २०७०/५/१७ मा प्रकाशित गरेको संविधानसभा सदस्यको निर्वाचनका लागि मान्यता दिएका दलहरूको विस्तृत विवरण र मतपत्रको नमूनासमेत पेश गरेकोमा सो विवरण एवं मतपत्रको नमूनामा निवेदक पक्षले स्वभाविक क्रमसंख्या नं. ५ मा चुनाव चिन्ह हँसिया-तारा प्राप्त गरी प्रकाशित गरेको सो मतपत्रको नमूनाबाट देखिन्छ ।

यसरी निवेदक नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माक्सवादी-लेनीनवादी) ले आफ्नो निवेदन मागबमोजिम मतपत्रको क्रमसंख्या नं. ५ मा सो दलको चुनाव चिन्ह हसिया-तारा कायम भई निवेदकले निवेदनमा उल्लेख गरेजस्तो निर्वाचन आयोगको काममा कुनै गैरकानूनी कार्य भएको भन्ने नदेखिएको र हाल संविधानसभा निर्वाचन सम्पन्न भई आदेश जारी गर्नुपर्ने अवस्था नै व्यतीत भइसकेकोले प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ठहर्छ । रिट निवेदन नै

खारेज हुने ठहरेकाले मिति २०७०/६/९ मा यस अदालतबाट जारी भएको अन्तरिम आदेशसमेत स्वतः निस्कृय हुने ठहर्छ । दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार बुझाई दिनु ।

न्यायाधीश

उक्त रायमा सहमत छु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत :- कमलप्रसाद ज्ञवाली
(रा.प.द्वितीय)

कम्प्युटर गर्ने :- कल्पना बर्तौला

इति सम्बत २०७१ साल जेष्ठ २७ गते रोज ३ शुभम्